

İŞ YARGILAMASINDA İSTİCVAP

Hamit TIRYAKI

Avukat, Em. İş Başmüfettişi

tiryakidanismanlik@gmail.com

ÖZET

İsticvap, Arapça “Cevap” kelimesinden türetilmiş olup, sözlükte “sorup cevap alma“, ”sorgulama” ve “birini sorguya” çekme anlamları taşır. Hukukta isticvap sözcüğünün anlamı ” davada” kendi aleyhine olan maddi olgularla ilgili olarak hakim tarafından sorguya çekilmesidir. Mahkeme; görülmekte olan bir dava ile ilgili olarak, davanın taraflarından her birini re’sen ya da talep üzerine isticvaba (sorgulamaya) karar verebilir. İsticvap; davanın temelini oluşturan vakıalar ve bu vakıalarla ilgili hususlar hakkında olur. Türk hukukunda bir tarafın kendi aleyhinde olan belli bir veya birkaç vaka hakkında mahkeme tarafından sorguya çekilmesidir.

Anahtar kelimeler: İsticvap, sorgulama, iş yargılaması.

1. GİRİŞ

İsticvap, taraflarca getirilme ilkesine tâbi olan davalarda, örneğin iş davalarında uygulanır. İsticvabın konusu, davanın temelini oluşturan vakıalar ve onunla ilişkisi olan hususlardır. Bir taraf ancak kendi aleyhine olan vakıalar hakkında isticvap edilebilir. Hâkim bir tarafın isticvabına resen veya talep üzerine karar verebilir.

İsticvap edilecek kişi, isticvap konusu vakıa aleyhine olan ve bu nedenle isticvabına karar verilmiş olan tarafın bizzat kendisidir. İsticvabına karar verilen taraf, isticvap davetiyesi ile mahkemeye çağrılır. Bu davetiyede, isticvabına karar verilen tarafa geçerli özrü olmaksızın gelmediği veya gelip de sorulan sorulara cevap vermediği takdirde sorulan soruları ikrar etmiş sayılacağı bildirilir. Dava vekil aracılığı ile takip ediliyor olsa dahi, isticvap davetiyesinin

tarafın kendisine tebliğ edilmesi gerekir. İsticvabına karar verilen taraf, davaya bakan mahkemede isticvap olunur. Ancak, isticvap olunacak kişi, mahkemenin bulunduğu il dışında oturuyor ve bulunduğu yerde aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yolu ile isticvap olunması mümkün değil ise istinabe yolu ile isticvap olunur. İsticvap olunacak kimse hastalık, sakatlık veya benzeri sebeplerle mahkemeye bizzat gelemeyecek durumda ise bulunduğu yerde isticvap olunur. Zabıt kâtibinin isticvap sırasında bulunması zorunludur. İsticvap olunan tarafın vekili ile diğer taraf ve vekili de isticvap sırasında hazır bulunabilir.

Tarafa hâkim soru sorar. Tarafın vekili, tarafın sorgusu sırasında ona yardım edemez; vekilin, müvekkiline sorulan sorulara cevap vermesi veya verilecek cevabı telkin veya ima etmesi yasaktır. Yalnız, vekil, davanın aydınlanması için gerekli gördüğü hususların müvekkilinden sorulmasını hâkimden isteyebilir. Diğer tarafın veya vekilinin de aynı yetkisi vardır. İsticvap olunan tarafın yazılı notlar kullanması da yasaktır. İsticvap bitince bir tutanak düzenlenir. İki taraf önünde okunduktan sonra altı hâkim, zabıt kâtibi ve isticvap olunan kişi tarafından imza olunur.

II. İŞ YARGILAMASINDA İSTİCVAP

İşyerleri bazen davacı işçinin kullandığı izni, aldığı ücreti, yaptığı işi, düzenlediği belgedeki ifade eksikliğini...vs, mahkemede ispatlayamamaktadır. Bazı konularda ispat yükü üzerinde bulunan işverenin (gerektiğinde de işçinin) kullanabileceği delillerden biri de isticvaptır.

İsticvap, tarafların özel bir şekilde dinlenilmesi ve tarafların kendi aleyhlerinde olan vakıa ya da vakıalar hakkında hakim tarafından sorgulanmasıdır. Ancak bu sıradan bir dinleme ya da herhangi bir kimsenin sorguya çekilmesi değildir. Zira isticvabın sonunda taraf ikrar da edebilir. Yine isticvap için çağrılan taraf gelmezse, isticvap konusu edilen olayları ikrar etmiş sayılır.

a- Yalnızca Tarafların İsticvapla Dinlenebileceği

Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 230 ve devamı maddelerinde, HMK'nun 169 ve devamı maddelerinde düzenlenen isticvap; bir davada o dava ile ilgili belli vakıaların açıklığa kavuşturulması, varlığı ve yokluğu konusunda aleyhine olan tarafın ikrarının sağlanması amacıyla hakimin kendiliğinden veya taraflardan birinin istemini kabulü ile başvurabileceği usuli bir işlemdir

Davanın tarafları dışındaki üçüncü kişilerin isticvap olunamayacağı, ancak tanık sıfatıyla dinlenebileceği kabul edilmiştir¹. Bundan başka hâkim, davanın her safhasında, iki tarafın iddiaları sınırı içinde olmak üzere, tarafları dinleyebilir ve gerekli olan delillerin gösterilmesini ve verilmesini emredebilir².

Mahkemenin hüküm vermesi için, kendisine yöneltilen talebin formüle edilmesi ve ileri sürülmesi tarafların görevi ise de, bunları anlamlandırmak veya gerektiğinde açıklattırmak hâkimin görevidir. Ancak bu durum, hâkimin tarafların ileri sürmediği vakıaları ileri sürmelerine imkan vermesi veya hatırlatması anlamını taşımaz. Burada mevcut olmayan talep edilmeyenin ortaya çıkartılması değil, talep edilenin netleştirilmesi, aydınlatılması, belirlenmesi söz konusudur. Hâkimin davayı aydınlatma ödevi olarak ifade edilen bu düzenleme ile doğru hüküm verebilmesi ve maddi gerçeğin bulunabilmesi amaçlanmıştır. Düzenlemede her ne kadar “açıklama yaptırabilir” denilmişse de, bunun, hâkimin davayı aydınlatması için bir “ödev” olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü davayı aydınlatma ödevi sayesinde hâkim, iddia ve savunmanın doğru ve tam olarak anlaşılmasını sağlayacak ve bu şekilde doğru olmayan bir kararın verilmesini önleyecektir.³

b- Tarafların Dinlenilmesiyle İsticvap Arasındaki Fark

Tarafların hakim tarafından dinlenilmesinin teknik anlamda bir isticvap olmadığını belirtmek gerekir. Tarafların sadece dinlenilmesi ile isticvabı arasında önemli nitelik farkları vardır. Taraf çağrıldığı oturuma gelerek sorulara cevap verirse, sonuç bakımından hangi usule göre çağrılmış olduğunun bir önemi yoktur. Buna karşılık, taraf çağrıldığı oturuma gelmezse, HMK'nın 171. maddesindeki yaptırımın (ikrar etmiş sayılma yaptırımının) uygulanabilmesi için, tarafın 169-175. maddelerine göre isticvap için çağrılmış olması gerekir. İsticvabın konusu, dava ile ilgili belli (davanın temelini oluşturan) vakıalar ve onunla ilişkisi bulunan hususlardır. İsticvap, isticvap edilecek tarafı bir ikrarda bulunmaya götürebileceğinden ve tarafın gelmemesi halinde taraf isticvap konusu vakıayı ikrar etmiş sayılacağından, bir taraf, ancak kendi aleyhine olan vakıalar hakkında isticvap edilebilir, yoksa kendi lehine olan vakıalar için isticvap edilemez⁴.

¹ Yrg. HGK'nun 24.03.2010 tarihli ve E.2010/14-154 K.2010/177, 21.06.2006 tarihli ve E.2006/9-315, K.2006/465 sayılı kararları.

² Baki KURU, Ramazan ARSLAN, Ejder YILMAZ, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2011, s.377, 378.

³ Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Muhammet ÖZEKES, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2011, s. 248.

⁴ Yrg. HGK'nun 20.10.2020 tarih ve E. 2016/7-1199, K.2020/792 sayılı kararı.

III. SONUÇ

Hukuk Muhakemeleri Kanununda isticvap, deliller arasında değil, tahkikat işlemleri arasında sayılmıştır ve düzenleme şekli de delillerden farklıdır. Bilgi ve kanaat oluşturma amacıyla kullanılır. İş davalarında özellikle de işçilere kullandırılan izinler, ödenen ücretler... gibi belgelendirilemeyen fiili durumlar için mahkemeden işçinin isticvap edilmesi hususu, talep edilebilir.

Teknik anlamda olmasa da, isticvap bir yönüyle tarafın kendi davasındaki tanıklığıdır.

İsticvap edilecek tarafın duruşmaya mazeretsiz gelmemesi veya gelip de sorulan sorulara cevap vermemesi ikrar sayılmıştır. Bu hükümler dikkate alındığında isticvabı, ikrar elde etmek, bilgi ve kanaat oluşturmak için, tarafların mahkemece özel olarak sorguya çekilmesidir (dinlenmesidir) şeklinde tanımlamak mümkündür. Kanundaki düzenleme dikkate alındığında, sonuçları bakımından isticvapta ikrar elde etme amacı öne çıkmakla birlikte, isticvabın tek amacı ikrar elde etmek değildir, bilgi ve kanaat oluşturmak şeklinde başka önemli amaçları da vardır⁵.

KAYNAKÇA

- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu.
- Baki KURU, Ramazan ARSLAN, Ejder YILMAZ, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2011.
- Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Muhammet ÖZEKES, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2011.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Verdiği Kararlar.

⁵ Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Muhammet ÖZEKES, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2011, s. 1371.